کتاب دماب

دفتر سوم

فرهنگ واژگان دماب

یداله میرزایی

www.ketab.ir

سرشناسه: میرزایی، یداله، - ۱۳۳۷
عنوان و نام پدیدآور: فرهنگ واژگان دماب / یداله میرزایی.
مشخصات نشر: تهران: دیبایه، . ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری: ۳۱۹ ص:. مصور (رنگی)، جدول. ۲۹×۲۲ س م.
فروست: کتاب دماب؛ دانشنامه روستای تاریخی دماب؛ دفترسوم.
شابک: ۴-۲۹۶-۲۱۲-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
موضوع: دماب (روستا) -- تاریخ
موضوع: Domabi accent
موضوع: دماب -- واژه‌نامه‌ها
موضوع: Domabi accent -- Dictionaries
رده بندی کنگره: PIR ۳۲۷۶
رده بندی دیویی:
شماره کتابشناسی ملی: ۵۷۶۶۲۱۹

www.ketab.ir

نشردیبایه

کتاب دماب: دانشنامه روستای تاریخی دماب؛ دفتر سوم
فرهنگ واژگان دماب
مولف: یداله میرزایی
صفحه آرایی: زهرا محمودپور
حروف نگاری: زهرا مرادی
چاپ نخست، ۱۴۰۰، شمارگان: ۵۰۰ نسخه
شابک: ۹۷۸۶۰۰۲۱۲۲۹۶۴
قیمت دوره ۷ جلدی: ۲,۴۰۰,۰۰۰ تومان
تلفن فروش نشر دیبایه: ۵۵۴۲۸۹۰۱

حقوق چاپ و انتشار این اثر برای نشر دیبایه محفوظ است.
تکثیر و تولید مجدد آن به هر صورت (چاپ، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی)
مشروط به دریافت اجازه کتبی ناشر است.

کتاب دماب،
نمونه‌ای مهم از ثبت میراث فرهنگی روستایی در ایران

www.ketab.ir

عشق به زادگاه و میهن، در سرزمین ایران و فرهنگ ایرانی، عشقی دیرین و نهادینه است و در دایره‌های تودرتو، از محله و روستا، تا شهر و دیار و بزرگ‌تر و بزرگ‌تر تا ایران و سرزمین‌های ایرانی و این مرز پرگهر را در برمی‌گیرد.

دلبستگی مردم دماب به زادگاهشان، جلوه‌ای از این عشق بزرگ است و مجموعه‌ی ارزشمند هفت جلد کتاب دماب که با همت و کوشش عزیزان فرهنگ دوستی که خود ریشه در همین آب و خاک دارند فراهم آمده است، بازتابی از همین احساس مقدس است و غرورآفرین می‌نماید.

در نگاهی کلی که به این مجموعه داشتم، در کنار کلیت و جامعیت چشمگیرِ آن، چند نکته به نظرم شایان توجه بیشتر آمد که اشاره‌وار به آنها می‌پردازم.

۱. موضوع ارتباط این روستا با آب

دماب مثل خیلی از زیستگاه‌های انسانی سرزمین ایران، از نام مکان تا نحوه‌ی زندگی و پیشینه تاریخی و فرهنگ دیروز و امروز، تا باورها و دانسته‌ها، با هزار رشته با آب پیوند خورده است. از جمله این که مردم دماب در هنگامه خشکسالی‌ها، برای دعای باران، پس از نماز بامداد یا نماز پسین، سرمادر چاه قنات آتش می‌افروختند و به نیایش می‌پرداختند. چرا سرمادر چاه؟ می‌دانیم که در ایران کهن بنا بر باورهای مردم، همه‌ی آب‌های جهان، از آن ایزدبانوی بزرگ «اردویسور آناهیتا» است. که او، هم صاحب آب‌ها و هم پشتیبان زنان و مادران است و سنت باران‌خواهی

مردم دماب از هردو نقش ایزدبانوی آب‌ها، نشان دارد. این نیز گفتنی است که هردو نقش یاد شده در فرهنگ دوره اسلامی ایران استمرار یافته است.

۲. نام مهردشت

بخشی که دماب از روستاهای آن است و در دوره اخیر به نام مهردشت نامیده شده است، به نام ایزد مهر است، ایزدی که آیین او از کهن‌ترین آیین‌های جهان به شمار می‌رود و سنت‌ها و رسم‌های بسیاری از آیین‌ها و جریان‌های فکری معتبر و شناخته شده، از آن مایه گرفته‌اند. در کتاب پهلوی «یشت‌ها»، یشتی بلند به نام مهریشت نامیده شده و در آن بارها با عنوان مهرِ دارنده دشت‌های فراخ از این ایزد بزرگ یاد شده است. همچنین یکی از کهن‌ترین جشن‌های فصلی ایران، «یلدا» به مناسبت زمان زایش نامیده شده است. رنگ سرخ آسمان پیش از سرزدن خورشید و پس از فرونشستن در شامگاه (فلق و شفق) نماد مهر است که در رنگ همه آنچه که به مهر و یلدا مربوط می‌شود متجلی است. به جز نام مهردشت، دیگر نام‌های محلی در منطقه دماب نیز از پیشینه و ریشه‌ی فرهنگی برخوردارند که در مجموعه کتاب دماب به درستی به آنها توجه شده و بیانگر راستین هویت ریشه‌دار این روستا و این منطقه است.

www.ketab.ir

۳. بافت و ساختار روستا

دماب از شمار روستاهای قلعه‌ای ایران است؛ لذا بنابر توضیح و توصیفی که در کتاب از بافت و ساختار معماری آن آمده است به نظرم از ویژگی‌ای منحصر برخوردار است که در دیگر روستاهای قلعه‌ای دیده نمی‌شود. یا شاید من به چنین نمونه‌ای برخورد نکرده‌ام. دماب از مجموعه‌ای از قلعه‌ها که در کنار هم با هماهنگی شایان توجه، نه یک روستا، بلکه یک مجموعه قلعه‌ای همگن را در قالب یک روستا پدید آورده‌اند. فضای معماری در بخش‌هایی از داخل قلعه‌ها، ساختاری خان‌نشین و حکومتی دارد و از ترکیب و تزییناتی هنرمندانه و بسیار زیبا برخوردار است. هم بدین سبب بعضی از آنها در فهرست میراث ملی به ثبت رسیده‌اند. از این رو قلعه‌های دماب با تاسیساتی مثل موزه و خانه فرهنگ، کتابخانه و غیره که به همت دوستداران فرهنگ روستا ایجاد شده است و نیز مشغولیت‌های هنری زنانه که به راهنمایی هنردوستان و پژوهندگان دماب، در قالب شغل‌های جدید پدید آمده و درست‌تر این که باززنده شده‌اند، دماب را به یک مرکز و جاذبه نیرومند گردشگری تبدیل کرده و به نظر من شایسته آن است که به عنوان روستای نمونه در فهرست‌های ملی مربوط قرار گیرد.

۴. زبان و گویش دمبو dombow – domab

در پایان گفتنی می‌دانم، اهمیت توجه به ضبط دقیق آوایی در واژه‌های محلی را، که با دقت و آگاهی انجام شده و برارزش‌های فراوان این کار مشترک افزوده است. کاری که نه در روستا، بلکه

در شهرهای ما هم انجامش نمونه‌های زیادی ندارد.

بی‌تردید مجموعه کتاب دماب به عنوان یک دانشنامه روستایی که بخشی عمده از تجربه روستاهای میانه ایران را در خود گردآورده است، از تاریخ تا فرهنگ، از جغرافیا تا مردم‌شناسی، از واژه‌ها تا ضرب‌المثل‌ها و از آیین زندگی تا باورها و شیوه‌های کشاورزی و دامداری و تبارشناسی روستاییان، انگیزه پرداختن به چنین کاری را در میان کنشگران فرهنگی مناطق دیگر نیز ایجاد خواهد کرد و نمونه‌ای مرجع خواهد شد.
خسته نباشید.

محمد میرشکرایی (شبان)
بهمن ماه ۹۹ .تفرش

www.ketab.ir